

LIETUVOS ŠIUOLAIKINIŲ ŠEIMŲ, BESILAUKIANČIŲ VAIKO, POŽIŪRIS Į KŪDIKIO SUTIKIMO KULTŪRĄ

Audronė Petkevičienė, Jurgita Smilgienė

Šiaulių universitetas

Įvadas

Pastaruoju metu kai kurie socialiniai ir ekonominiai reiškiniai Lietuvoje keičia visuomenės gyvenimą, dėl to kaitos laikotarpį išgyvena ir šių dienų Lietuvos jaunos šeimos. Pastebimai vyksta šeimos vertybių, požiūrių bei elgsenos permainos. Tradicinius šeimos formavimo ir gyvenimo būdo bruožus keičia šiuolaikinis šeimos modelis, pasižymintis kintančia šeimos instituto, jos dvasinių vertybių, nuostatų, savitos kultūros bei požiūrių samprata. Keičiasi šeimos lūkesčiai, vyro ir moters tarpasmeninių santykių kontekstas, formuojasi kitokia, šeimoms itin aktuali, kūdikio laukimo ir jo sutikimo etapo kultūra. „Vaiko atėjimas į pasaulį yra šventė šeimos gyvenime <...>. Tai įvykis, kuris negrįžtamai vienam šeimos gyvenimo tarpsniui suteikia aukštesnę kokybę. Tam, kad kūdikis ateitų jau laimingas, su juo turi būti dvasingi žmonės, spinduliuojantys šilumą ir meilę. Kad virsmas būtų geras, reikia dvasinio suvokimo“ (Skujienė, Steponėnienė, 2007, p. 238).

Literatūros studijos (Bikulčius, 1995, 2008; Šemeta, 1996; Bajoriūnas, 1997; Matulienė, 1997; Rupšienė, 2001; Žarskus, 2004, 2005; Žemaitis, 2005; Miškinis, 2006; Skujienė, Steponėnienė, 2007) leidžia daryti prielaidą, jog šalies, mokslininkai išsamiai aprašė tradicinę šeimą, jos dvasingumą, vertybes, nuostatas, tradicijas, kultūrą ir t. t. Tačiau šiuolaikinės šeimos samprata į kūdikio sutikimo kultūrą mūsų šalyje mažai tyrinėta. Taigi, kyla klausimas, kaip jaunos motinos ir tėvai, besilaukiantys kūdikio, suvokia gimdymo proceso reikšmę ir kokią įtaką tai daro jų šeimos narių tarpasmeninių santykių, vertybinių nuostatų, dvasinio ryšio, tradicijų bei naujos šeimos kultūros formavimuisi.

Tyrimo tikslas – atskleisti motinos ir tėvo, besilaukiančių vaiko, požiūrį į kūdikio sutikimo kultūrą.

Uždaviniai: Nustatyti vyrų ir moterų, besilaukiančių vaiko požiūrio skirtumus, į kūdikio sutikimo kultūrą; atskleisti dalyvavimo ar nedalyvavimo gimdymo procese priežastis.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė; anketavimas, kontent analizė, statistinis duomenų apdorojimas.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 117 respondentų, 60 moterų ir 57 vyrai, besilaukiantys VŠĮ Šiaulių apskrities ligoninės Moters ir vaiko klinikoje. Tiriameji pasirinkti atsitiktinai, gavus jų sutikimą.

Teorinis kontekstas

Šeimos paskirtis. Literatūroje pateikta įvairių šeimos apibrėžimų. Z. Bajoriūnas (1997) pabrėžia, kad tikra šeima yra ta, kai vyras ir moteris įregistravę santuoką, o tolesnis jos raidos etapas – vaikų radimasis. J. Bikulčius (1995), nagrinėdamas šeimos sąvoką, teigia, jog šeima – tai pirmiausia galimybė mylintiems žmonėms būti drauge, rūpintis vienas kitu, sukurti būtiną gyvenimo ritmą, turėti ir auklėti vaikus. Šeimą J. Bikulčius apibrėžia kaip istoriškai konkrečią sutuoktinių, vaikų ir tėvų tarpusavio santykių visumą, kaip mažą socialinę grupę, kurios narys tę sieja santuokos ir giminystės ryšiai, bendras ūkis ir savitarpio dorovinė atsakomybė. G. Matulienė (1997) teigia, jog šeima yra mažoji socialinė grupė; ji egzistuoja kiekvienoje visuomenėje ir jai būdinga savita gyvenimo organizacija, papročiai bei tradicijos. Anot V. Žemaičio (2005), „pagrindinė šeimos paskirtis, jos tikslas, žinoma, yra vaikai. Faktiškai šeima tik tuomet sukurama, kai sutuoktiniai virsta tėvais. Todėl būtų galima sakyti, kad šeima prasideda nuo vaikų. Vaikai iš esmės keičia ir sutuoktinių dorovinius santykius, <...> nes, jiems atsiradus, šeimos santykiuose įvyksta gili vidinės permainos, t. y. sutuoktinių meilė įgauna turinį (p. 92)“. Taigi, minėtų mokslininkų nuomone, svarbus šeimos požymis yra vaikai. Tai neginčijama tiesa, nes šeima kuriama turint tikslą juos gimdyti ir ugdyti, o pirmojo vaiko gimimas atspindi esminį pereinamąjį laikotarpį šeimos ir individo raidoje.

Tačiau, apibrėžiant šeimą, neužtenka nurodyti vyro ir moters sąjungą – santuoką, pridėti adaptuotus vaikus, konstatuoti gyvenimą po vienu stogu, kraujo ryšį ir kt. (Bajoriūnas, 1997). Ne mažiau svarbus yra jos narių bendrumas, tarpusavio moralinė atsakomybė ir savitarpio pagalba. L. Rupšienė (2001) akcentuoja: kai šeima atlieka savo funkcijas ir kartu tenkina savo narių poreikius, tik tada ji laikoma „normaliai funkcionuojančia“. Tokios šeimos pagrindiniai požymiai yra *tolerantiškumas, abipusė pagarba, noras būti drauge, interesų ir vertybinių orientacijų panašumas*.

Apibendrinant autorių mintis, galima teigti, jog kiekviena šeimos sąvoka yra savita, nė viena iš jų neturėtų būti laikoma galutine. Pagrindinėmis šeimos funkcijomis galima laikyti vaikų gimdymą ir auginimą, komunikacinę, rekreacinę, emocinę, elgesį reguliuojančią, tautos etoso tęstinumą bei kt. Tačiau

vienas iš reikšmingiausių veiksnių nusakomas taip: kai vyras ir žmona tampa tėvu ir motina, keičiasi ne tik santuokos struktūra ir funkcijos, dorovinis, psichologinis klimatas, kartu keičiasi vertybės, nuostatos, tradicijos ir t. t., kitaip tariant formuojasi nauja savita šiuolaikinės šeimos kultūra.

Kūdikio sutikimo kultūra ir jos dalyvių vaidmuo. Anot J. Bikulčiaus (2008), kiekviena sutuoktinių pora natūraliai tikisi save pratęsti vaikuose <...>. Vaiko gimimas yra nuoseklus tėvų asmenybės sužydėjimas, o pagrindinis šeimos bruožas yra dvasinė ir fizinė tėvų sąveika ir vaikų sąveika (p. 94). Nors G. Skujienė, A. Steponėnienė (2007) teigia, jog požiūris į gimdymą yra visuomenės kultūros dalis, tačiau reikia pabrėžti, jog šį požiūrį visų pirma formuoja kiekviena šeima individualiai. Todėl „šiandien turėtume susikurti šiuolaikinę gimties kultūrą, pagrįstą tėvų meile vienas kitam ir vaikui. Vaikas – ne tėvų nuosavybė. Jis yra žmogus, turintis savąjį Aš. Tad tėvų dvasinis pasirėngimas pradėti gyvybę, psichologinis nusiteikimas – būtina sąlyga, užtikrinti sveiko kūdikio atėjimą į šį pasaulį ir sėkmingą jo gyvenimą ateityje.

Tai suvokdami, šiandien tėvai vis daugiau skiria dėmesio savo vaikams. Laukdami kūdikio, abu tėvai lanko kursus, kuriuose aptariami įvairūs klausimai, susiję su vaiko sutikimu bei jo ugdymu, t. y. dvasiniu pasirėngimu naujiems vaidmenims.

G. Skujienė, A. Steponėnienė (2007, p. 240) įvardija būtinas sąlygas, siekiant pradėti vaiką: norą susilaukti vaikų iš meilės; skaidrią dvasinę būseną, teigiamas emocijas; visišką sutuoktinių dvasinę harmoniją (švelnūs ir pagarbūs santykiai, atidus vyro elgesys su moterimi, pagalba ir moralinė parama“.

Anot A. Žarskaus (2005), motinos ir vaiko ryšys yra vienas iš pagrindinių veiksnių, apsaugančių kūdikį nuo neigiamų įtakų, ugdančių saugos jausmą ir padedančių gerus psichologinės bei fizinės sveikatos pagrindus. Motinos ir vaiko ryšio svarba itin išryškėja kūdikystėje, tačiau šio ryšio pagrindai dedami nėštumo metu. Psichologai ypač pabrėžia motinos ir dar negimusio kūdikio ryšio reikšmę. Todėl labai svarbu, kad bendravimo pagrindai būtų sukurti nėštumo metu. Anot G. Skujienės ir A. Steponėnienės (2007, p. 241), nėščioji privalo išmokti tikėti savo jėgomis, būti stipri ir priimti nėštumą kaip natūralią gamtos dovaną, o ne kaip kokią nors ligą ar nepatogumą. Čia būsimai motinai daug kuo gali padėti vyras, palaikydamas teigiamas emocijas šeimoje, saugodamas ją nuo įvairių stresinių situacijų. Nėra taisyklių, kaip bendrauti su nešiojamu kūdikiu, tačiau svarbu atminti, kad kūdikis gerai jaučia visas būsenas, ypač savo atžvilgiu, supranta mintis ir netgi girdi, todėl minėtos autorės akcentuoja, jog vaikas turi jausti, kad ne tik motina, bet ir tėvas ir kiti vaikai

jo laukia, todėl į bendravimą būtinai reikia įtraukti ir vyrą, ir anksčiau gimusius vaikus, nes taip užsimezga ryšys su tėvu ir su kitais šeimos nariais. G. Skujienė ir A. Steponėnienė (2007, p. 243) teigia: gimdyti reikia su meile, nes „gimdymas – tai virsmas, per kurį moteris patiria naują būseną, tai perėjimas iš moterystės į motinystę, reikšmingiausias įvykis jos gyvenime, tai dvasinis „atradimas“. Skausmas, lydintis šį šventą aktą, labai priklauso nuo to, ar moteris yra jam pasirėngusi psichologiškai ir fiziškai“. Su gimdyve esantys žmonės turi būti dėmesingi, meilūs, švelnūs, tylūs, pasitikintys.

Tyrimo rezultatai ir jų analizė

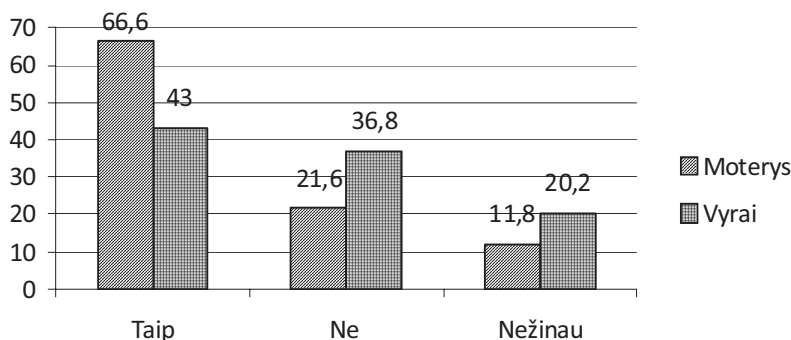
Moteriai, ypač besilaukiančiai pirmagimio, reikalinga gera dvasinė savijauta, artimųjų, vyro ir gydytojo parama. Anot G. Skujienės ir A. Steponėnienės (2007, p. 244), dabar jau nieko nebestebina, kad gimdymo patalpoje žmoną už rankos laiko vyras. Amerikoje „maždaug nuo 1980 m. dauguma vyrų būna šalia žmonos gimdymo metu – manoma, kad tai sustiprina abiejų tėvų ryšį su vaiku“ (Miškinis, 2006, p. 11). Mūsų visuomenėje jau kurį laiką taip pat dominuoja nuomonė, kad vyrai, kurie lydi besilaukiančias moteris į konsultacijas pas jų ginekologus ne tik palaiko moterį, tačiau ir patys gauna jiems trūkstančių žinių apie nėštumą, pasiruošimą gimdymui. Tėvo buvimas šalia puikiai veikia ir motinos, ir vaiko savijautą. Anot G. Matulienės (1997), vyrai, kurie prenataliniu laikotarpiu rūpinosi besilaukiančia žmona, realiau suvokia tėvystę. Kaip teigia A. Žarskus (2005), tėvas visų pirma atlieka apsauginį vaidmenį. Jis saugo motiną, o ši savo ruožtu saugo kūdikį. Nuo vyro požiūrio į laukiamą gyvybę bei santykių su žmona labai priklauso jos psichologinė būseną ir savijautą. Tėvo jausmai ne tik per motiną, bet ir tiesiogiai veikia nešiojamą kūdikį. Anot A. Žarskaus (2005), gydytojas D. H. Stott, ištyręs daugiau nei 1300 vaikų ir jų šeimų, pastebėjo, kad nemylimos moters rizika pagimdyti kūdikį su fiziniais ir emociniais trūkumais yra 3,37 karto didesnė nei moters, kuri yra mylima ir pasitiki savo vyru.

Galima teigti, kad besilaukiančioms kūdikio moterims labai svarbus vyro palaikymas. Vyro reikšmė žmonos nėštumo metu svarbi ne tik dėl moters psichologinio nusiteikimo, bet ir dėl to, kad nėštumo procese tėvas įgauna sugebėjimų jausti mažylį, pradeda mokyti tėvo socialinio vaidmens.

Todėl buvo siekta atskleisti tiriamųjų požiūrį į būsimą tėvo dalyvavimą gimdymo metu. Tyrimo rezultatai (1 pav.) rodo, kad daugiau nei pusė moterų (66,6 proc.) ir beveik pusė (43 proc.) vyrų mano, kad būsimasis tėvas turėtų dalyvauti gimdyje. Psichologiniu požiūriu vertinant, vyro dalyvavimas gimdyje

padeda jam užmegzti artimesnį ryšį su vaiku ir palengvina patį gimdymo procesą. Kūdikio atėjimo į pasaulį stebėjimas padeda vyrui priimti naujus socialinius vaidmenis – jis tampa tėčiu, žmona – mama.

Abiejų tėvų dalyvavimas gimdyme stiprina šeimą. Tikima, kad pagarba bei bendrai išgyventa tokia intensyvi patirtis padeda pagilinti tarpusavio santykius.

1 pav. Tiriamųjų nuomonės apie būsimo tėvo dalyvavimą gimdyme proc. (Mot. = 60, vyr. = 57)

Beveik ketvirtadalis (21,6 proc.) moterų ir viena trečioji apklaustųjų (36,8 proc.) vyrų mano, kad būsimo tėvas neturėtų dalyvauti gimdyme.

A. Žarskus (2004) iškėlė klausimą, ar visada vyro dalyvavimas veikia teigiamai? Jis teigia, kad gimdymo eiga priklauso ir nuo jame dalyvaujančių asmenų, o vyriškos lyties asmenys yra tarp mažiau pageidaujamų. M. Odenas (1995), stebėdamas daug natūralių gimdymų, dalyvaujant vyrams, padarė išvadą, kad vyrai, kurie patys lengvai gimė, gimdyme atlieka teigiamą vaidmenį, ir atvirkesniai. To paties autoriaus teigimu, kartais tarp poros būna paslėptas konfliktas, kuris gali išryškėti sunkesnio gimdymo metu. A. Žarskaus (2004) nuomone, pašalinių moterų dalyvavimas gimdyme yra visada palankesnis. Seniau gimdyme galėdavo dalyvauti tik gimdžiusios

moterys, o kai kur – tik lengvai gimdžiusios. Dabar, kai akušeriai ir ginekologai būna vyrai, dalyvaujant dar ir tėvui, moteriai gali tekti gimdyti trijų vyrų apsuptyje.

Beveik penktadalis moterų ir ketvirtadalis vyrų neturėjo aiškios pozicijos apie vyro dalyvavimą gimdyme ir nepareiškė savo nuomonės šiuo klausimu.

Galima teigti, kad vyro dalyvavimas gimdyme priklauso nuo abiejų sutuoktinių tolerancijos, šeimos tradicijų, vyraujančios kultūros ir tarpusavio susitarimo.

Labai svarbu buvo išsiaiškinti, kokios priežastys lemia vyro dalyvavimą gimdyme. Duomenys apie moterų ir vyrų nurodytas tėvo dalyvavimo gimdyme priežastis, pateikti 1 ir 2 lentelėse.

1 lentelė. Moterų nurodytos tėvo dalyvavimo gimdyme priežastys

Kategorijos	Subkategorijos	Tipiški pavyzdžiai
Sutuoktinių tarpusavio santykių pobūdis	Psichologinė (emocinė) parama	„...todėl, kad padėtų moteriai psichologiškai...“ „...jį jaustųsi saugi...“ „...manau, kad tėčio buvimas ir palaikymas per gimdymą labai padeda mamai emociškai...“ „...nes būtų drašiau, vyro palaikymas yra svarbus...“ „...jei jis moka kontroliuoti savo elgesį...“
	Šeimos ryšių sutvirtinimas	„...labiau įvertina, brangina tiek vaiką, tiek vaiko motiną...“ „...atsiranda stipresnis ryšys...“ „...šeima tampa darnesnė...“ „...suvirtina tarpusavio santykius...“
	Fizinė parama	„...padeda ištvirti gimdymą (pamasazuoja nugarą, suvilgo kaktą ir lūpas šaltu vandeniu)...“ „...artimas žmogus šalia labai padeda morališkai ir fiziškai...“ „...sąrašė metu padeda tinkamai kvėpuoti ir atsipalaiduoti...“
	Bendras susitarimas	„...jei žmona ir vyras yra itin artimi dvasiškai. Būtina sąlyga – abiejų noras...“ „...jei jis pats to nori ir yra morališkai pasiruošęs...“ „...jei vyras to nori – aš nieko prieš...“
	Pageidavimas	„...pageidaučiau, kad mano vyras dalyvautų gimdyme ir palaikytų mane emociškai...“ „...man svarbu, kad vyras būtų šalia...“ „...norėčiau, kad mane vyras morališkai palaikytų gimdymo metu...“

1 lentelės tęsinys

Tėvo atsakomybės didinimas		„...nes tai dviejų žmonių vaikas...“ „...jis – tėvas...“ „...kaip abu prisidėjo prie vaikelio pradėjimo, taip abu jį turi ir pasitikti...“ „...tėvas taip pat yra atsakingas...“ „...tėvas atsakingas ne tik už žmoną, bet ir už vaiką...“ „...toku atsakingu momentu tėvas negali palikti savo šeimos...“
Naujos gyvybės sutikimo džiaugsmas		„...labai nuostabu būti gimdyje ir matyti, kaip tavo vaikas ateina į pasaulį...“ „...mano manymu, kad ne vien mama nori patirti tą nuostabų jausmą, o ir tėtis...“ „...tėčiui taip pat turėtų būti įdomu kaip jo vaikelis ateina į šį pasaulį...“ „...gimus vaikeliui šį nuostabų jausmą tėvai patiria abu...“
Tėvo ir vaiko emocinis ryšys		„...atsiranda glaudesnis ryšys tarp tėčio ir naujagimio...“ „...būsimo tėvo dalyvavimas gimdyje, sutvirtina ryšį tarp tėčio ir vaikelio...“ „...dėl artimesnio ryšio su vaiku...“
Tėviškų jausmų sužadimas		„...gal buvimas šalia, laukimas, nerimas, labiau suvirpina sielą ir pažadina tikruosius tėviškus jausmus...“ „...manau, būsimai mamai būtų lengviau...“
Medikų atsakomybės didinimas		„...kad medikai atsakingiau dirbtų savo darbą...“

2 lentelė. *Vyrų nurodytos tėvo dalyvavimo gimdyje priežastys*

Kategorijos	Subkategorijos	Tipiški pavyzdžiai
Sutuoktinių tarpusavio santykių pobūdis	Psichologinė (emocinė) parama	„...nes turi emociškai palaikyti motiną...“ „...tai emocinis moters palaikymas...“ „...nes būsimai mamytei būtų lengviau...“ „...mano nuomone, vyro palaikymas moteriai yra labai svarbus...“ „...mano palaikymas žmonai būtinas...“ „...jai reikia suteikti visokeriopą paramą...“
	Bendras susitarimas	„...tik jei mama to nori...“ „...jei žmona to nori – aš nieko prieš...“ „...tai dviejų žmonių tarpusavio susitarimas...“ „...apie kai kalbėjome ir tarėmės jau nuo pat nėštumo pradžios, aš ir žmona to norime...“
	Pareiga	„...tiesiog turi dalyvauti ir matyti kaip gimsta jo vaikas...“ „...jis - šeimos dalis, tad privalo dalyvauti gimdyje...“ „...man garbė, be to tai mano pareiga...“ „...tiesiog privalau padėti savo žmonai tokiu mums abiem svarbiu momentu...“
Naujos gyvybės sutikimo reikšmingumas		„...pirmasis vaiko sutikimas...“ „...tai svarbi akimirka, kai tėtis turėtų būti šalia...“ „...tai svarbus įvykis jo gyvenime...“ „...svarbu pamatyti, kaip gimsta tavo vaikas...“ „...labai svarbu būti šiuo reikšmingu momentu, sutinkant savo vaiką...“
Tėvo atsakomybės didinimas		„...jis yra atsakingas už vaiką...“ „...jis yra tėvas...“ „...aš esu atsakingas už savo šeimą...“

Duomenų analizė atskleidė, jog moterys ir vyrai pagrindine tėvo dalyvavimo gimdyje priežastimi išskyrė *psichologinį (emocinį) moters palaikymą* gimdymo metu. Išaiškėjo, jog moterims taip pat svarbi *fizinė vyro parama, dviejų sutuoktinių bendro susitarimo laikymasis, moters pageidavimo įvykdymas*. Vyrai pritarė moterims dėl sutuoktinių bendro susitarimo laikymosi. Moterys mano, kad vyro dalyvavimas gimdyje *padidintų tėvo atsakomybę, tėvas patirtų naujos gyvybės sutikimo džiaugsmą, atsirastų emocinis tėvo ir vaiko ryšys, būtų sužadinti tėviški jausmai*. Vyrai pritarė moterims dėl tėvo atsakomybės didinimo ir naujos gyvybės sutikimo džiaugsmo, tačiau išskyrė *ir pareigos reikšmę*, kuri lemia tėvo dalyvavimą gimdyje. Tokie rezultatai tik patvirtina A. Žarskaus (2004) išvadą, kad tėvo dalyvavimas gimime tapo įprastu ir net pageidautinu reiškiniu. Taip atsitiko pasikeitus gimdymo sąlygoms. Gimdymo namuose labai trūksta žmogiškos šilumos, palaikymo

ir bendravimo. Todėl į gimdyklas išsileidžia tėvus, kad būtų nors vienas žmogus, kuriam ne tas pat, kas daroma ar atsitinka gimdyvei. R. Šemeta (1996) mano, jog vyras, dalyvaudamas gimdyje, parodo daug dėmesio mylimai moteriai – jis prisiima atsakomybę už žmoną ir kūdikį. Atiduodamas jai visą savo dėmesį ir fizinę jėgą (ją bučiuodamas ir glostydamas, masažuodamas nugarą, kojas ir t. t.) vyras gali sutrumpinti sąrėmių periodą. Daug žinantis ir dėmesingas vyras – neįkainojama pagalba moteriai sąrėmių metu. Tačiau autorius akcentuoja, jog vyras pats turi nuspręsti, ar jam dalyvauti gimdyje, ar ne. Jis turi įvertinti visus „už“ ir „prieš“. Šiuo atveju būtina atsižvelgti į abiejų sutuoktinių norus. Be to, vyras turi žinoti, kad jis gimdymo metu yra ne pasyvus įvykių stebėtojas, o aktyvus dalyvis. Jis turi padėti žmonai tiek psichologiškai, tiek ir konkrečiais veiksmais (masažas ir pan.). Tik tada moteris pajus vyro dalyvavimo naudą. O kad būtų konkreti pagalba, vyras turi

būti pasiruošęs – privalo lankyti tėvų kursus. Tėvas, dalyvaudamas gimdymo procese, patiria unikalų dalyką – aktyvų dalyvavimą savo vaiko atėjime į pasaulį. Pasidalindamas su žmona šia patirtimi, sustiprina abipusį artumą ir supratimą.

Apibendrinant apklausos duomenis, galima teigti, jog tiek moterys, tiek vyrai supranta būsimo

tėvo dalyvavimo gimdyme svarbą ir reikšmę. Tiek moterys, tiek vyrai mano, jog būtinas psichologinis (emocinis) moters palaikymas gimdymo metu.

Tiriamųjų, kurie atsakė neigiamai, taip pat buvo pasiteirauta, kodėl, jų nuomone, būsimo tėvas neturėtų dalyvauti gimdyme. Moterų ir vyrų, nurodytų priešasčių duomenys pateikti 3 ir 4 lentelėse.

3 lentelė. *Moterų nurodytos tėvo nedalyvavimo gimdyme priežastys*

Kategorijos	Subkategorijos	Tipiški pavyzdžiai
Sutuoktinio atstūmimo baimė	Nemalonūs vaizdai	„...nenoriu, kad mano vyras stebėdamas gimdymą pasibaisėtų visa situacija...“ „...nemanau, kad jam reikia viską matyti ir žinoti...“ „...ši procesą matyti gali būti per sunku...“
	Pasibjaurėjimas	„...vyras gali pasišlykštėti matomu vaizdu...“ „...gali vyrui sukelti šleikštulį...“
	Neigiami išgyvenimai	„...vyrui nederėtų matyti moters skausmų...“ „...tėvui nereikia matyti visų skausmų...“
Papildomo jaudinimosi atsiradimas		„...labiau nerviniesi dėl galimos prastos vyro savijautos...“ „...vyras gali neišlaikyti ir apalpti...“ „...trukdytų susikaupti gimdymui...“
Būsimo mamos privatumo pažeidimas		„...tai tik mano ir gydytojų išgyvenimas...“ „...tai privatus moters reikalas...“ „...tai moters paslaptis...“

4 lentelė. *Vyrų nurodytos tėvo nedalyvavimo gimdyme priežastys*

Kategorijos	Subkategorijos	Tipiški pavyzdžiai
Baimė dėl tarpusavio santykių pablogėjimo	Nemalonų vaizdų ir išgyvenimų vengimas	„...tėvui nereikia to matyti...“ „...nereikėtų matyti kaip vyksta gimdymas...“
	Baimė dėl seksualinių santykių	„...nereikėtų matyti kaip vyksta gimdymas, nes bijau, kad tai gali paveikti seksualinius santykius su žmona...“
	Moters skausmo išgyvenimai	„...neturiu jokio noro girdėti žmonos skausmų ir kančių...“
Įvairios baimės		„...bijau kraujo...“ „...nemėgstu ligoninių...“ „...bijau nualpti...“
Atsakomybės perkėlimas kitiems		„...tai tik būsimo motinos ir gydytojų reikalas...“ „...tai moteriški reikalai, vyrams nėra reikalo ten kištis...“ „...gimdymas – moterų reikalas...“
Apsisprendimo laisvės siekis		„...tai asmeninis tėvo reikalas. Jei jis nenori dalyvauti gimdyme, tai jo versti nederėtų...“ „...tai laisvas vyro apsisprendimas...“

Analizuojant duomenis, pastebėta, kad moterys, nurodančios būsimo tėvo nedalyvavimo gimdyme priežastis, *bijo patirti sutuoktinio atstūmimą, patirti papildomą jaudinimąsi dėl vyro, išgyvena dėl būsimo mamos privatumo pažeidimo*. Tuo tarpu vyrai mano, kad būsimo tėvas neturėtų dalyvauti gimdyme dėl įvairių vyrų *kankinančių baimių, perkeliant atsakomybę kitiems; siekiant apsisprendimo laisvės, baiminant dėl tarpusavio santykių pablogėjimo*. Tyrimo rezultatai tarsi patvirtina R. Šemetos (1996) mintis, jog kai kurie vyrai būna labai dėmesingi ir rūpinasi savo žmonos sveikata, tačiau neina su ja pas gydytoją, nelanko kursų, retai dalyvauja gimdyme. Jų dalyvavimas šiame procese kitoks – jie daugiau yra jausmų pasaulyje. Tokie vyrai palaiko žmonas žodžiu, judesiu, žmonos gali jais pasitikėti, tačiau tie vyrai nenori kištis į sritį, kurios nelaiko sava. Yra tėvų, kurių požiūris į įvykius nesusiformavęs

– jie tvirtai neapsisprendę, ar jiems dalyvauti gimdymo procese, ar nesikišti. Kiti nedvejoja, nes moteris pati nusprendžia. Yra moterų, kurios pačios nenori, kad mylimas vyras būtų su ja. A. Žarskauskas (2004) nuomone, gimdymo aplinka turi būti tokia, kad moteris jaustųsi visiškai laisvai ir nesivaržytų. Gimdant moteriai reikia taip atsiskleisti ir pasirodyti, kaip draudžia mūsų kultūriniai stereotipai. O vyro, kad ir sutuoktinio, moteris daugiau ar mažiau varžosi, lieka šiek tiek įsitempusi ir negali visiškai atsiskleisti. Tai sunkina gimdymo eigą. Dauguma moterų jaučia, kad gimdyme vyras neturėtų dalyvauti.

M. Odenas (1995) pastebėjo, kad gana dažnai skiriasi tos poros, kurios turėjo, atrodo, nuostabią patirtį gimdymo metu. Kita vertus, poros, kur vyras nebuvo aktyvus savo vaikų gimimo dalyvis, išlaikė glaudesnius santykius. Šiandien vyro dalyvavimas gimdyme rodo gimdymo suvyriškėjimo ir vyro su-

moteriškėjimo laipsnį. Nors dauguma gimdymo mokytojų yra moterys, bet jų mokymai dažnai yra vyriškos dvasios. Neretai vyras apmokomas, kaip instruktuoti žmoną gimdymo metu. Toks požiūris atspindi nuomonę, kad gimdymui galima aktyviai padėti, tuo tarpu, kai svarbiausia gimdymo sąlyga visų pirma yra tai, kad gimdymui nereikia trukdyti.

Apibendrinant apklausos duomenis, galima teigti, jog tiek moterys, tiek vyrai įvardija įvairias tėvo nedalyvavimo gimdyme priežastis. Tačiau pagrindinė tėvo nedalyvavimo gimdyme priežastis, kurią įvardijo tiek moterys, tiek vyrai, yra baimė dėl sutuoktinių tarpusavio santykių pablogėjimo.

Išvados

1. Apibendrinti tyrimo rezultatai patvirtino faktą, jog keičiasi Lietuvos šiuolaikinių šeimų vertybės, nuostatos, tradicijos, o tai formuoja ir naują šiuolaikinės šeimos požiūrį į kūdikio sutikimo kultūrą. Tyrimas parodė, kad daugiau nei pusė moterų ir beveik pusė vyrų supranta būsimo tėvo dalyvavimo gimdyme svarbą ir planuoja dalyvauti gimdymo metu.
2. Pagrindinės tėvo dalyvavimo gimdyme priežastys – tai psichologinis (emocinis) moters palaikymas, sutuoktinių bendro susitarimo laikymasis, tėvo atsakomybės didinimas ir naujos gyvybės sutikimo džiaugsmo patyrimas. Moterims labai svarbi fizinė vyro parama, jos prašymo vykdymas, tėvo ir vaiko emocinio atsiradimo ryšys, tėviškų jausmų sužadavimo galimybė.
3. Beveik ketvirtadalis moterų ir viena trečioji ap-

klaustųjų vyrų mano, kad būsimo tėvas neturėtų dalyvauti gimdyme. Moterys, nurodančios būsimo tėvo nedalyvavimo gimdyme priežastis, bijo patirti sutuoktinio atstūmimą, patirti papildomą jaudinimąsi dėl vyro, išgyvena dėl būsimo mamos privatumo pažeidimo. Tuo tarpu vyrai mano, kad būsimo tėvas neturėtų dalyvauti gimdyme dėl įvairių kankinančių baimių, galimybės perkelti atsakomybę kitiems, siekiant apsisprendimo laisvės, baiminantis dėl tarpusavio santykių pablogėjimo. Pagrindinė tėvo nedalyvavimo gimdyme priežastimi poros įvardijo baimę dėl sutuoktinių tarpusavio santykių pablogėjimo.

Literatūra

1. Bajoriūnas Z., 1997, *Šeimos edukologija*. Vilnius.
2. Bikulčius J., 1995, *Šeimyninio gyvenimo darna ir jos išsaugojimo paslaptys*. Panevėžys.
3. Bikulčius J., 2008, *Šeimyninio gyvenimo darna ir jos išsaugojimo paslaptys*. Kaunas: Technologija.
4. Litvinienė J., 2002, *Šeima – vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda.
5. Matulienė G., 1997, *Šeimos psichologija*. Kaunas.
6. Miškinis K., 2006, *Šeima pasaulio šalių kultūrose*. Kaunas: UAB „Krmimas“.
7. Rupšienė L., 2001, *Šeimotyros įvadas*. Klaipėda.
10. Skujienė G., Steponėnienė A., 2007, *Šeimos etika*. Vilnius: Rosma.
11. Šemeta R., 1996, *Gimties dvasingumas*. Kaunas.
12. Žarskus A., 2005, *Aš iki gimimo*. Kaunas.
13. Žarskus A., 2004, *Gimimo slėpinys*. Kaunas.
14. Žemaitis J. V., 2005, *Šeimos etika*. Roma. Vilnius.

THE ATTITUDE OF CONTEMPORARY LITHUANIAN CHILD-EXPECTING FAMILIES TOWARDS THE CULTURE OF MEETING A BABY

Audronė Petkevičienė, Jurgita Smilgienė

Summary

The aim of the research is to reveal the attitude of child-expecting mothers and fathers towards the culture of meeting a baby (birth). 117 respondents (60 women and 57 men) visiting the Mother and Child's clinic at the Public Institution Šiauliai County Hospital participated in the survey. The generalised results of the research confirm the fact that changes take place in the values, attitudes, traditions, etc. of contemporary Lithuanian families. The research demonstrates that more than half of the women and nearly half of the men understand the importance of a father's participation in childbirth and plan for his presence during it. The respondents indicated that the main reasons for a father to participate in the birth of a child are psychological (emotional) support to a woman, keeping to the mutual agreement between the spouses, increasing of responsibility of the father, and experiencing of the joy of meeting a new life. The respondents indicated the fear of worsening of the relationship between the spouses as the main reason for the father not to be present in the birth of a child.

Keywords: culture of meeting a baby (birth), traditions of a contemporary family, attitude towards childbirth.

LIETUVOS ŠIUOLAIKINIŲ ŠEIMŲ, BESILAUKIANČIŲ VAIKO, POŽIŪRIS Į KŪDIKIO SUTIKIMO KULTŪRĄ

Audronė Petkevičienė, Jurgita Smilgienė

Santrauka

Tyrimo tikslas – atskleisti motinos ir tėvo, besilaukiančių vaiko, požiūrį į kūdikio sutikimo (gimimo) kultūrą. Tyrime dalyvavo 117 respondentų, 60 moterų ir 57 vyrai, besilaukiantys VŠĮ Šiaulių apskrities ligoninės Moters ir vaiko klinikoje. Apibendrinti tyrimo rezultatai patvirtino faktą, jog keičiasi Lietuvos šiuolaikinių šeimų vertybės, nuostatos, tradicijos ir t. t. Tyrimas parodė, kad daugiau nei pusė moterų ir beveik pusė vyrų supranta būsimo tėvo dalyvavimo gimdyje svarbą ir planuoja dalyvauti gimdyje metu. Pagrindinė tėvo dalyvavimo gimdyje priežastis, respondentų nuomone, – psichologinis (emocinis) moters palaikymas, sutuoktinių bendro susitarimo laikymasis, tėvo atsakomybės didinimas ir naujos gyvybės sutikimo džiaugsmo patyrimas. Pagrindine tėvo nedalyvavimo gimdyje priežastimi poros įvardijo baimę dėl sutuoktinių tarpusavio santykių pablogėjimo.

Prasminiai žodžiai: kūdikio sutikimo (gimimo) kultūra, šiuolaikinės šeimos tradicijos, požiūris į gimdyją.

Įteikta 2012-05-16